Húsz éve kodifikálták az irodalmi ruszin nyelvet Szlovákiában

2015. január 27-én az egyetemes ruszin közösség a jelenkori ruszin történelem egyik kiemelkedő eseményét ünnepelte – a szlovákiai irodalmi ruszin nyelv kodifikálásának és az élet különböző területén való használatának huszadik évfordulóját. A ruszin intézmények és szervezetek a jubileumi év folyamán számos rendezvénnyel emlékeztek meg a jeles évfordulóról.

Az *Eperjesi Tudományegyetem Ruszin Nyelv és Kultúra Intézete* a kodifikációnak szentelte a Kárpát-medencei ruszinisztikai tudományos szemináriumot és a 2015 utolsó negyedévében megtartott IV. Nemzetközi Ruszin Nyelvkongresszust. Az eltelt húsz év alatt jelentős sikereket értünk el, de meg kellett küzdenünk buktatókkal és csalódásokkal is. A jubileum alkalmából szeretnénk az elért sikerekről szólni: A ruszin nyelv használatát a liturgikus életben csak részben sikerült megoldani. Itt meg kell említenem a *Ruszin Görögkatolikus Lelkipásztorok Köre* és a megújult *Keresztelő Szent János* ruszin egyházi-kulturális egyesület tevékenységét, amely a negyedévenként megjelenő *Artos* és a *Görögkatolikus ruszin kalendárium* megjelentetésével segíti a ruszin nyelv liturgikus használatát, az egyházi művek egyházi-szlávról irodalmi ruszin nyelvre történő fordítását.

Az irodalmi ruszin nyelv használata Szlovákiában az elmúlt 20 évben leginkább az irodalom és a színház terén gyökeresedett meg. A szlovákiai ruszin irodalom több száz kiadvánnyal büszkélkedhet. Az érett, befutott szerzők (pl. *Szuhij* Stefán, néhai *Malcovszka* Mária, *Kszenyák* Mikoláj vagy *Haritun* Jurko) és a fiatalabb nemzedék (pl. *Kudzej* Jozsif, *Morohovicsova-Cvik* Kvetá, *Melynicsáková* Ivetá) művei egyaránt megtalálhatók közöttük. A felsőfokú ruszin képzésben részesült kortárs ruszin irodalmárok bemutatását 1995-ben a *Pozdrávlinyá Rusziniv*, a *Národnyi Novinki* irodalmi mellékletében és 2000-ben a *Ruszálká* (negyedéves melléklet gyermekeknek és ifjúságnak) segítette.

Egyre erősödött a ruszin nyelv használata, amely végül a ruszin nyelvű színjátszás megszületéséhez vezetett. A ruszin nyelvű színjátszást *Duchnovics* Alexander az Eperjesi Színházban honosította meg. Az 1980-1990 években végbement nemzedékváltással egy időben megváltozott a közönség összetétele is. A klasszikus repertoár mellett megjelent a kísérletező, alternatív színház is. Ily módon, az anyanyelven játszó színház visszaszerezte a Szlovákia északkeleti részén élő ruszinok szeretetét és a szlovákiai színjátszás elismert helyszíne lett.

A *Ruszin Világtanács* (1991) fontos kezdeményezéseket tett a ruszin nyelv problémáinak megoldása terén: kezdeményezésére 1992-ben *Bárdejevszki Kupeli*ben megrendezték az első *Nemzetközi Ruszin Nyelvkongresszust*, amely a ruszin nyelv fejlődésének főirányvonalát határozta meg. A Ruszinszká Obrodá, élén *Turok-Hetes* Vaszilij elnökkel javaslatot tett a stratégia gyakorlati megvalósítására – a Ruszinszká Obrodá működtetésében 1993-1994 között létrehozott első tudományos intézmény, az Eperjesi Ruszin Nyelvi és Kulturális Intézet volt. Az intézményben, előbb *dr. Panykó* Jurij docens, majd *dr. Jábur* Vaszilij docens vezetésével elindult a szlovákiai irodalmi ruszin nyelv normáinak kidolgozása. Az általunk a 90-es évek elején megalapozott ruszin nyelvkutatás szakmai nyelvészeti alapjai komoly eredményeket hoztak úgy a ruszin nyelv kodifikálási folyamatában, mint felhasználásában a ruszin közösségi élet számos területén.

Az új ruszin szakintézmények megjelenése, így az *Eperjesi Ruszin Kultúra Múzeuma* (2007) és az Eperjesi Tudományegyetemen működő *Ruszin Nyelv és Kultúra Intézete* (2008) új lendületet adott a ruszin történelem feltárása és az irodalmi nyelv fejlődésében.

(A Ruszin Világ című folyóirat nyomán,
dr. Plisková Anna fordítása)